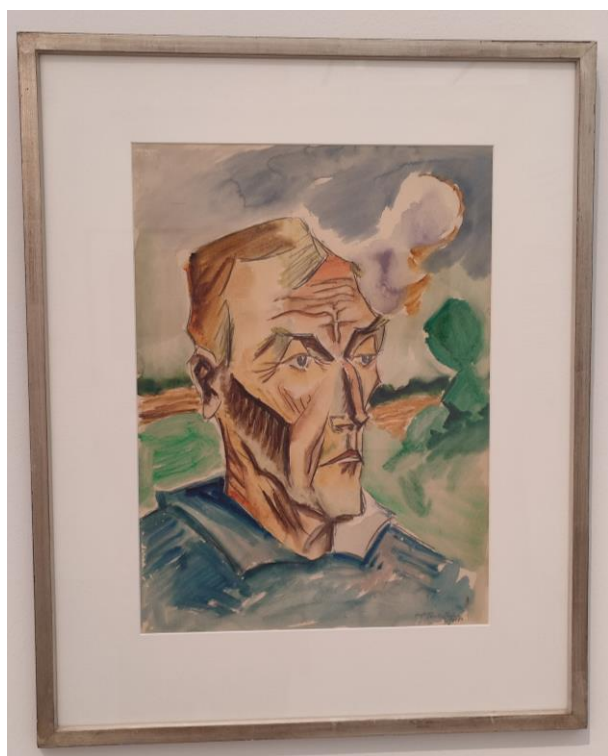
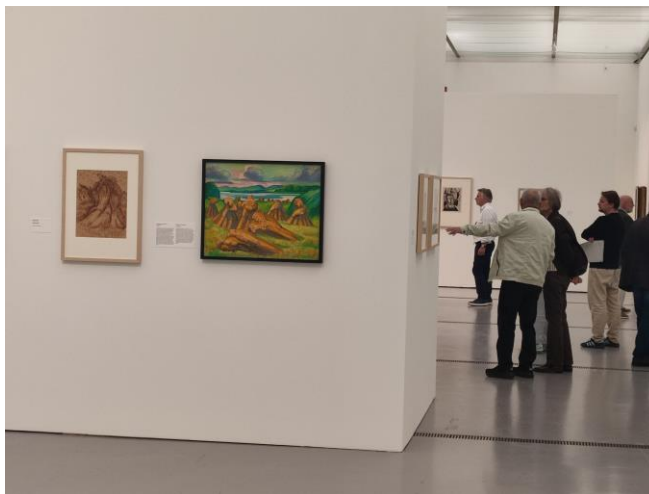

Jolsvai András

Pechstein pechje

Max Pechstein nevét a magyar művészetrájonokok közül is kevesen ismerik. (Eufémizmus.) Holott a migráns-lakta nyugati végeken ma is jól cseng a neve. (Mondjuk a csengés lehetne jobb, végülis valami olyasmit jelent, mint szerencsétlen kő, de ezen az alapon Churchill az meg beteg templom, úgyhogy ezt sürgősen hagyjuk abba.)

Legyen elég annyi, hogy Pechsteinnek ma is megbecsült helye van a német művészettörténetben, sőt, a Brücke csoport müncheni múzeumában is, arról nem beszélve, hogy van külön Pechstein múzeum is meg alapítvány, és művei nem hiányozhatnak egyetlen komoly expresszionista kiállításról sem. Sőt, esetében a retrospektív életműkiállítás sem ritka, ilyen ez a mostani is Linzben, a Lentos Múzeumban: rendkívül gazdag anyag mutatja be Pechstein valamennyi alkotói korszakát, olajfestmények, grafikák és akvarellek sora követi

egymást, és a tárlatot, ahogy egy ilyen nagyszabású vállalkozáshoz illik is, fényképek, levelek, dokumentumok egészítik ki, melyből a látogató részletesen megismerheti a hosszú életű művész egész köz- és magánéletét. Példáson rendezett, világos vonalvezetésű, anyaggazdag tárlat ez, amelyből mindenki megállapíthatja, hogy Pechsteinnek a huszadik századi avantgard első sorában van a helye.

Akkor hol van itt a pech?

Nos, a pechet Wolfgang Gurlittnek hívják. Ez a név nyilván ismerősnek hangzik sokaknak, a Gurlittok nemzedékekre vissza-

menőleg híres német műkereskedők voltak, jó érzékkel figyeltek fel az új művészeti irányzatokra és tehetséges kezdőkre, kapcsolatrendszerük a fél világra kiterjedt, nevüket ma is tisztelettel emlegetnék művészkörökben, ha a huszadik század nem úgy alakul, ahogy alakult. De, mint tudjuk, úgy alakult, s ebből sok keserves történet sarjadt ki. A műgyűjtés fogalma egy évtizedre kissé átalakult, s inkább múrablásként volna helyes definiálni. A Gurlittok bizony alaposan kivették a részüket ebből a folyamatból, Wolfgang unokatestvére egyike volt Goebbels híres négyesfogatának, akik a

lenkedett, a közösségi és magángyűjteményét egyesítve megnyitotta Linz modern képzőművészeti múzeumát, rendkívül gazdag anyaggal, melyben Schielétől Kokoschkáig, Klimttől Noldéig mindenkitől van kép, aki számít, s melyet a város hamarosan a nevére vett. (Nem, a város csak a múzeum gazdája lett, a nevére Gurlitt vette a gyűjteményt, mely hosszú pereskedés-

meghódított országok múzeumainak és gyűjtőinek kifosztására szakosodtak, de hősrünk sem maradt tétlen ezekben az években: neki az egyik birodalmi központnak álmódott Linz – mégiscsak a közelében született a Führer – leendő múzeumának anyagát kellett „összegyűjtenie”. Ebből aztán az ismert események következtében semmi sem lett, de az időközben Ausztriában letelepedett Wolfgang Gurlitt a háború után sem tét-

csoportot állítottak fel, melynek az a feladata, hogy a képek eredetét megnyugtatóan tisztázzák. Az elmúlt évtizedekben tízegynéhány műalkotást juttattak vissza egykori tulajdonosa örökösének.

Max Pechstein pechje pedig abban áll, hogy a művész egy évtizeden át szoros kapcsolatban volt Wolfgang Gurlittal. A galériás értő szemmel figyelt fel a fiatal piktorra, és kizárólagos szerződést ajánlott neki: életjáradékot összes születendő művéért cserébe. Sőt, távol-keleti útját is

hez vezetett aztán, s csak jóval Gurlitt halála (1965) után szabadult meg a múzeum az alapító nevétől, és lett belőle Lentos.) Mert hát elég hamar kiderült, hogy Wolfgang Gurlitt kezébe a nehéz időkben számos olyan műalkotás került, melyet az eredeti tulajdonosa nem teljesen jószántából „adott el” annak-idején. A múzeum ma is küzd ezzel a nehéz örökséggel, külön nyomozó-

finanszírozta: akkoriban jött divatba Gauguin, Gurlitt elküldte hát Pechsteint Palaura, mely akkor éppen német gyarmat volt, hogy félmeztelen benszülötteket és teljesen meztelen vízidisznókat fessen, az most nagyon kelendő Európában. Pechstein pompásan érezte magát ebben a csodás környezetben, újfajta látásmódra és újfajta színekre lett kár, hogy az idillnek hamar vége lett: kitört a világháború, Palaut elfoglalta a japán hadsereg, őt és

feleségét hadifogolyként kezelték – csak hosszú idő után, számos nehezséggel megküzdve vergődtek haza. (De ez a világ olyan nagy hatással volt rá, hogy évtizedek múlva is festett palaui képeket, emlékezetből.)

Művész és gyűjtő aztán rövidesen szakított – melyet, szokás szerint, hosszú pereskedés követett – Pechstein járta a maga útját, semmi köze nem volt a náci rezsimhez (sőt, számos műve szerepelt a Degenerált művészet című hírhedt kiállításon, hosszú ideig nem kapott hivatalos megrendelést, voltaképpen belső emigrációban élt egy kis pomerániai faluban), de a Gurlittal való egykori kapcsolat emléke máig elkísérte: ezért van, hogy a jelen kiállítás kurátora, Brigitte Reutner – Doneus fontosnak tartotta feltárni a kapcsolat lényegét, miáltal a tárlat hangsúlyai némileg eltolódtak.

De ez legyen az ő bajuk. A mai látogatónak meg jut egy kivételesen gazdag életmű, egy kivételesen gazdag kiállítás.

Fotó: Tanyi Adrienne